

Màster Oficial Avançat en Ciències Jurídiques

Assignatura: DRET INTERNACIONAL HUMANITARI

Trimestre: 3

Crèdits: 3

Llengua:
[castellà](#)

Professor: Oriol CASANOVAS Y LA ROSA, catedràtic de Dret internacional públic i Relacions internacionals

Despatx: 40.227

Horari d'atenció: [amb cita prèvia],

Contacte: Tel. 93 542 1774, e-mail: oriol.casanovas@upf.edu

Descripció de l'assignatura

OBJECTIUS

El Dret internacional humanitari és un sector del Dret internacional públic que presenta característiques específiques. Les normes aplicables als conflictes armats regulen la conducta dels estats i també la de les persones individuals, especialment la dels qui formen part de les forces armades. El Dret internacional humanitari també té un interès general per que les seves normes tenen com a finalitat no solament la protecció dels combatents, si no també la protecció de la població civil. D'una manera progressiva s'ha produït un acostament entre el Dret internacional humanitari i el Dret internacional dels drets humans. Per altre banda també s'ha estès l'àmbit d'aplicació del Dret internacional humanitari ja que avui dia s'aplica tant als conflictes armats entre estats com als conflictes interns, malauradament cada cop més freqüents, i a les operacions militars de las Nacions Unides i altres organitzacions internacionals. L'estudi del Dret internacional humanitari interessa per que, malgrat les violacions de que puguin ésser objecte les seves normes, constitueix una referència indispensable per jutjar les conductes i exigir la seva aplicació. També el seu estudi té interès des del punt de vista teòric per la seva incidència en els subjectes de Dret internacional, per les característiques de les seves tècniques normatives i per les novetats que ha experimentat en les seves modalitats d'aplicació.

PROGRAMA

1. *L'ús de la força en el Dret internacional actual.*- El principi de la prohibició de l'ús de la força.- Excepcions: a) el dret de legítima defensa; b) les accions coercitives de les Nacions Unides.- Altres supòsits debatuts.
2. *La noció de conflicte armat internacional.*- Noció classica de guerra i estat de guerra.- Crisi de l'estat de guerra.- Guerres d'alliberament nacional.- Noció de conflicte armat internacional.- Fonts del Dret internacional dels conflictes armats i del Dret internacional humanitari.
3. *Objectius militars i bens de naturalesa civil.*- Noció d'objectiu militar.- Prohibició d'atacs sense discriminació.- Mesures de precaució.- Bens civils protegits de manera específica.- Localitats i zones sota especial protecció
4. *Mitjans de combat: Armes convencionals.*- Principi general.- Armes genèricament prohibides per raó de llurs efectes.- Armes prohibides de manera específica.- Les

mines antipersonal

- 5 *Mitjans de combat: Armes de destrucció massiva.*- Armes químiques i bacteriològiques.- Armes nuclears.- L'opinió consultiva de la C.I.J. de 8 de juliol del 1996.
- 6 *Mètodes de combat.*- Mètodes prohibits.- Tècniques de modificació del medi ambient .- Normes aplicables a la guerra marítima.- Normes sobre la guerra aèria.
- 7 *La distinció entre combatents i no combatents.*- La noció de combatent al Reglament de 1907 i al Conveni III de 1949.- El Protocol I de 1977: règim dels guerrillers .- Els espies.- Els mercenaris
- 8 *L'estatut dels presoners de guerra i protecció dels ferits, malalts i nàufrags.*- Protecció dels presoners de guerra.- Protecció general dels ferits, malalts i nàufrags.- Unitats sanitàries.- Personal sanitari i religiós.- Transporta sanitaris.- Identificació.- Persones desaparegudes i mortes.
9. *La protecció de la població civil.*- La noció de protecció.- La protecció de les persones civils abans de 1949.- El Conveni IV de Ginebra del 1949.- Règim de l'ocupació militar.- Protecció de la població civil al Protocol I.- L'ajuda humanitària.- Protecció de les persones desplaçades i dels refugiats en massa.
10. *L'aplicació del Dret dels conflictes armats a les operacions de manteniment de la pau.*- Operacions militars de les Nacions Unides: Plantejament de la qüestió.- Estatut jurídic de les Forces de les Nacions Unides.- Aplicació del Dret internacional humanitari a les operacions de les Nacions Unides.
11. *El Dret internacional humanitari en els conflictes armats no internacionals.*- La noció de conflicte armat no internacional.- Condicions d'aplicació del Protocol II del 1977.- Supòsits exclosos.- Obligacions de les parts en els conflictes armats no internacionals.
12. *L'aplicació del Dret internacional humanitari.*- Modalitats d'aplicació.- Les Potències Protectores.- La Comissió Internacional d'Enquesta.- Mecanismes de sanció.- Responsabilitat individual de les persones i reponsabilitat internacional dels estats.- La jurisdicció universal penal.
13. *La Creu Roja Internacional.*- Orígens.- Primeres realitzacions.- El Moviment Internacional de la Creu Roja.- El Comitè internacional de la Creu Roja.- Altres societats d'auxilis.
- 14 *Els tribunals penals internacionals.*- Antecedents.- El Tribunal penal per a l'antiga Iugoslàvia i altres tribunals penals internacionals.- Els tribunals mixtes internacionalitzats
15. *La Cort Penal Internacional.*- Naturalesa jurídica.- Estructura.- Jursdicció.- Dret aplicable.- Procediment.

Requisits previs

[Especialment per a alumnes estrangers. Nocions bàsiques que s'han de tenir abans de començar el curs, acompanyades , eventualment, amb una lectura recomanada de bibliografia i/o normativa]

Metodologia

DESENVOLUPAMENT DEL CURS

Alguns temes seràn objecte de ponències, previament concertades amb el professor, presentades oralment per un alumne. El tema de la ponència serà desenvolupat per escrit en un treball d'iniciació a la recerca d'una extensió aproximada de 10 a 15 fulls DIN A4 a doble espai. Cada treball inclourà un índex i la bibliografia corresponent. La data límit de lliurament dels treballs escrits serà l'últim dia de classe del curs.

Programació

1a. sessió	Contingut: Activitat: Lectura: 1. Obligatòria: 2. Opcional:

Activitats

[lectures prèvies a l'inici de la assignatura, treballs, pràctiques, ponències exercicis, tutories, etc.]

Avaluació

Concepte	%	Comentari
		MÈTODES I CRITERIS D'AVALUACIÓ L'avaluació de l'assignatura es farà en funció de l'assistència a classe, de la participació en les ponències i debats, dels treballs escrits i d'una prova per escrit global que es farà al final del curs.

Bibliografia i materials

BIBLIOGRAFIA SUMÀRIA

OBRES GENERALS

CASANOVAS y LA ROSA, O., “Derecho de conflictos armados”, en *Instituciones de Derecho Internacional Público*, dir. M. Díez de Velasco, 15 ed., Madrid: Ed. Tecnos, 2005, pp. 997-1072.

Commentaire des Protocoles additionnels du 8 juin 1977 aux Conventions de Genève du 12 août 1949, Dordrecht: Nijhoff, 1986.

DAVID, E.: *Principes de droit des conflits armés*, 3^a ed. Bruxelles: Ets. Bruylant, 2002.

DETTER, I., *The Law of War*, Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

Las dimensiones internacionales del Derecho humanitario, Madrid: Ed. Tecnos, Instituto Henry Dunant/U.N.E.S.C.O., 1990.

Etudes et essais sur le droit international humanitaire et sur les principes de la Croix-Rouge en l'honneur de Jean Pictet, Genève/La Haye: C.I.C.R./Nijhoff, 1984.

KOLB, R., *Ius in bello. Le droit international des conflits armés. Précis*, Bâle et al.: Helbing & Lichtenhahn / Bruylant, 2003.

MARAZZI, A., *Nozioni di diritto bellico*, Torino: Giappichelli, 1985.

Novak, F.(coord.), *Derecho Internacional Humanitario*, Lima : Fondo Editorial de la Pontificia Universidad Católica del Perú, 2003.

PICTET, J., *Les Conventions de Genève du 12 août 1949. Commentaire*, 4 Vols., Genève: C.I.C.R., 1952, 1956, 1958 y 1959.

PUEYO LOSA, J i JORGE URBINA, J. (dir. publ.), *El Derecho internacional humanitario en una sociedad internacional en transición*, Santiago de Compostela: Tórculo Edicions / Cruz Roja, 2003.

RAMON CHORNET, C. (coord.), *El Derecho Internacional Hgumanitario ante los nuevos conflictos armados*, Valencia: Tirant lo Blanch, 2002.

RODRIGUEZ-VILLASANTE y PRIETO, J.L. (dir. publ.), *Derecho internacional humanitario*, Valencia: Tirant lo Blanch/Cruz Roja Española, 2002.

RONZITTI, N., *Diritto internazionale dei conflitti armati*, Torino: Giappichelli, 1998.

ROUSSEAU, Ch., *Le droit des conflits armés*, París: A. Pédone, 1983.

TEXTOS NORMATIUS

BETTATI, M., *Droit humanitaire, Textes introduits et commentés par...*, París: Ed. du Seuil, (coll. Points).

ORIHUELA CALATAYUD, E., *Derecho internacional humanitario. Tratados internacionales y otros textos*, Madrid: McGraw-Hill, 1998.

LECTURES TEMÀTIQUES RECOMANADES

1. L'ÚS DE LA FORÇA ARMADA EN EL DRET INTERNACIONAL ACTUAL

BERMEJO GARCÍA, R., *El marco jurídico internacional en materia del uso de la fuerza: ambigüedades y límites*, Madrid: Ed. Civitas, 1993.

CASANOVAS i LA ROSA, O., "El principio de la prohibición del uso de la fuerza tras el conflicto de Irak de 2003", *El imperio inviable. El orden internacional tras el conflicto de Irak*, C. García Segura i A. J. Rodrigo Hernández (eds.), Madrid, Ed. Tecnos, 2004, pp. 125-140.

KOLB, R., *Ius contra bellum. Le droit international relatif au maintien de la paix. Précis*, Bâle et al.: Helbing & Lichtenhahn / Bruylant, 2003.

MARQUEZ CARRASCO, M. del C., *Problemas actuales sobre la prohibición del recurso a la fuerza en Derecho internacional*, Madrid: Ed. Tecnos, 1998.

2. LA NOCIÓ DE CONFLICTE ARMAT INTERNACIONAL

ABI-SAAB, G., "Wars of National Liberation in the Geneva Conventions and Protocols", *Rec. des Cours*, Vol. 165 (1979-IV), pp. 353-445.

ROUCOUNAS, E., "Los Acuerdos de Paz como documentos para la resolución de conflictos internacionales", *Anuario de Derecho Internacional*, (Universidad de Navarra), Vol. XIV, 1998, pp. 561-588.

VOELCKEL, M., "Faut-il encore déclarer la guerre?", *A.F.D.I.*, 1991, pp. 7-24.

3. OBJETIUS MILITARS I BÉNS DE CARÀCTER CIVIL

BLIX, H., "Area Bombardment: Rules and Reasons", *B.Y.I.L.*, 1978, XLIX, pp. 31-69.

JORGE URBINA, J., *Protección de las víctimas de los conflictos armados, Naciones Unidas y Derecho Internacional Humanitario*. Valencia: Ed. Tirant lo Blanch, 2000, pp.169-217.

_____, *Derecho internacional humanitario. Conflictos armados y conducción de las operaciones militares*. Santiago de Compostela: Tórculo Ediciones, 2000.

NAHLIK, S.E., "La protection internationale des biens culturels en cas de conflit armé", *Rec. des Cours*, Vol. 120 (1967-I), pp. 61-164.

4. MEDIS DE COMBAT: ARMES CONVENCIONALS

BETTATI, M., "L'interdiction ou la limitation d'emploi des mines (le Protocole de Genève du 3 mai 1996)", *A.F.D.I.*, 1996, pp. 187-205.

_____, "La convention sur l'interdiction de l'emploi, du stockage, de la production et du transfert des mines antipersonnel et sur leur destruction (Ottawa, 18 septembre 1997)", *A.F.D.I.*, 1997, pp. 218-226.

CERVELL, Mª J., "Las minas antipersonal ¿El principio del fin?", *Anuario de Derechointernacional* (Universidad de Navarra), Vol. XV, 1999, pp. 481-503.

Diez de Velasco, M., "En torno a las minas antipersonales antipersonales y sus víctimas", *Soberanía del Estado y Derecho Internacional. Homenaje al Profesor Juan Antonio Carrillo Salcedo*, Tomo I, Sevilla: Universidad de Sevilla *et al.*, pp. 495-506.

KALSHOVEN, F., "Arms, armaments and international law", *Rec. des Cours*, Vol. 191 (1985-II), pp. 183-342

5. MEDIS DE COMBAT: ARMES DE DESTRUCCIÓ MASSIVA

Alía Plana, M., "La prohibición de las armas químicas y biológicas en sede internacional y en sede española", *Revista Electrónica de Estudios Internacionales*, Núm. 6, 2003.

AZNAR GOMEZ, M.J., "La Convención sobre la prohibición del desarrollo, la producción, el almacenamiento y el empleo de armas químicas y sobre su

destrucción”, *R.E.D.I.*, Vol. XLV, 1993, pp. 560-567.

CERVELL HORTAL, M.J., *El Derecho internacional ante las armas nucleares*, Múrcia: Diego Marin Editor, 1999.

FALK, R.A., “Nuclear Weapons, International Law and the World Court: A Historic Encounter”, *A.J.I.L.*, Vol. 91, 1997, pp. 64-75.

GARCÍA RICO, E. del M., *El uso de las armas nucleares y el Derecho internacional*. Madrid: Ed. Tecnos, 1999

6. MÈTODES DE GUERRA O DE COMBAT

AZNAR-GOMEZ, Mariano J., “Environmental Damages and the 1991 Gulf War: Some yardsticks Before the UNCC”, *Leiden Journal of International Law*, Vol. 14, 2001, pp. 301-334.

Benvenisti, E., “Excessive Force and Human Dignity during Military Conflict”, Working Paper (2004), Tel Aviv University.

FISCHER, G., “La Convention sur l’interdiction d’utiliser des techniques de modification de l’environnement à des fins hostiles”, *A.F.D.I.*, 1977, pp. 820-836.

LINARES FLEYTAS, A., “Prohibición de la guerra ambiental”, *Anuario I.H.L.A.D.I.*, Vol. 6, 1981, pp. 83-146.

RAUCH, E., “Le droit contemporain de la guerre maritime. Quelques problèmes créés par le Protocol I de 1977”, *R.G.D.I.P.*, Vol. 89, 1985, n. 4, pp. 958-976.

RONZITTI, N., “Le droit humanitaire applicable aux conflits armés en mer”, *Rec. des Cours*, Vol. 242 (1993-V), pp. 9-196.

7. LA DISTINCIÓ ENTRE COMBATENTS I NO COMBATENTS

NAHLIK, S.E., “L’extension du statut de combattant à la lumière du Protocole I de Genève de 1977”, *Red. des Cours*, Vol. 164 (1979-III), pp. 171-249.

VIÑAL CASAS, A., “El estatuto jurídico-internacional de los mercenarios”, *R.E.D.I.*, 1977, pp. 289-314.

8. ESTATUT DEL PRESONER DE GUERRA I PROTECCIO DELS FERITS, MALALTS I NÀUFRAGS

BOTH, M y JANSSEN, K., “Problèmes de protection des blessés et malades”, *Revue internationale de la Croix-Rouge*, Vol. 68, 1986, Núm. 760, pp. 195-206.

EVARD, E., “Le nouveau statut des transports sanitaires”, *RGDIP*, 1978, pp. 211-234.

LEVIE, H.S., *Prisoners of War in international armed conflict*, Newport: U.S. Naval War College, 1978.

MEYER, M.A., “Liability of prisoners of war for offences committed prior to capture: the Astia affair”, *I.C.L.Q.*, 32, 1983, pp. 948-980.

PÉREZ GONZÁLEZ, M. / RODRÍGUEZ VILLASANTE y PRIETO, J.L., “El caso de los detenidos en Guantánamo ante el Derecho internacional humanitario”, *R.E.D.I.*, vol. LIV, 2002-1, pp.11-39.

POZO SERRANO, P., “El estatuto jurídico de las personas detenidas durante el conflicto armado internacional en Afganistán”, *Anuario de Delecto Internacional* (Universidad de Navarra), Vol. XVIII, 2002, pp. 171-204.

9. LA PROTECCIÓN DE LA POBLACIÓN CIVIL

ABRIL STOFFELS, R., *La asistencia humanitaria en los conflictos armados*, Valencia: Tirant lo Blanch / Cruz Roja Española, 2001.

FERNANDEZ SOLA, N., “Conflictos armados y derechos del niño”, *Cursos de Derechos Humanos de Donostia- San Sebastián*, Vol. IV, San Sebastián: Universidad del País Vasco, 2003. pp. 221-253.

HERNANDEZ PRADAS, J., *El niño en los conflictos armados. Marco jurídico para su protección internacional*. Valencia: Cruz Roja Española /Ed Tirant lo Blanch, 2001.

PONTE IGLESIAS, T., *Conflictos armados, refugiados y desplazados internos en el Derecho internacional actual*. Santiago de Compostela: Tórculo Ediciones, 2000.

10. APLICACIÓN DEL DERECHO DE LOS CONFLICTOS ARMADOS EN LAS OPERACIONES DE MANTENIMIENTO DE LA PAZ

CONDORELLI, L., “Le statut des forces de l’O.N.U. et le droit international humanitaire”, *Rivista di diritto internazionale*, 1995, pp. 881-906.

JORGE URBINA, J., *Protección de las víctimas de los conflictos armados, Naciones Unidas y Derecho internacional humanitario*, Valencia: Cruz Roja Española/Ed Tirant lo Blanch, 2000, pp. 301-364; 403-432

DE VISSCHER, P., “Les conditions d’application des lois de la guerre aux opérations militaires des Nations Unies”, *Annuaire de l’I.D.I.*, Vol. 54-I, 1971, pp. 1-167.

MUBIALA, M., “A la recherche du droit applicable aux opérations des Nations Unies sur le terrain pour la protection des droits de l’homme”, *A.F.D.I.*, 1997, pp. 167-183.

11. EL DRET INTERNACIONAL HUMANITARI EN ELS CONFLICTES ARMATS NO INTERNACIONALS

MANGAS MARTIN, A., *Conflictos armados internos y Derecho internacional humanitario*, Salamanca: Universidad de Salamanca, 1990.

MOMTAZ, D., “Le droit international humanitaire applicable aux conflits armés non internationaux”, *Recueil des Cours*, Vol 292, 2001, pp. 9-146.

MOUSOURAKIS, G., “Applying Humanitarian Law to Non-International Armed Conflicts”, *Anuario de D.I. (U. de Navarra)*, Vol. XIV, 1998, pp. 293-319.

12. L’APLICACIÓ DEL DRET INTERNACIONAL HUMANITARI

DRAPER, G.I.A.D., “Implementation and Enforcement of the Geneva Conventions and the two Additional Protocols of 1977”, *Rec. des Cours*, Vol. 164, 1979-III, pp. 1-54.

ORIHUELA CALATAYUD, E., “El control del cumplimiento del Derecho internacional humanitario aplicable a los conflictos armados”, *Derecho internacional humanitario. Tratados internacionales y otros textos*, Madrid: McGraw-Hill, 1998, pp. 1-64.

PÉREZ GONZÁLEZ, M., “Un caso test en las relaciones entre el orden internacional y el interno: la adaptación de la legislación penal española a las exigencias del Derecho internacional humanitario”, *El Derecho internacional en los albores del siglo XXI. Homenaje al profesor Juan Manuel Castro-Rial Canosa*, Fernando M. Mariño Menéndez (dir. publ.), Madrid: ed. Trotta, 2002, pp. 533-544.

PIGNATELLI y MECA, F., *La sanción de los crímenes de guerra en el Derecho español. Consideraciones sobre el Capítulo III del Título XXIV del Libro II del Código penal*, Madrid: Ministerio de Defensa, Secretaría General Técnica, 2003.

Sánchez Legido, A., *Jurisdicción Penal y Derecho Internacional*, Valencia: Tirant lo Blanch, 2003.

13. LA CREU ROJA INTERNACIONAL

Cassese, A., “Community Action to Prompt Implementation of the Geneva Conventions: A Plea for Bolstering the ICRC’s Role”, *Soberanía del estado y Derecho Internacional. Homenaje al Profesor Juan Antonio Carrillo Salcedo*, Tomo I. Sevilla: Universidad de Sevilla *et al.*, 2005, pp. 361-365.

DOMINICE, Ch., “L’accord de siège conclu par le Comité international de la Croix-Rouge avec la Suisse”, *R.G.D.I.P.*, 1995, pp. 5-36.

MUÑOZ BLANCO, R.E., *Cruz Roja Española: Un estatuto jurídico singular*, Madrid: Ed. Tecnos, 1999.

14. MODALITATS DE SANCIÓ: TRIBUNALS PENALS INTERNACIONALS

Condorelli, L., “Le Tribunal pénal international pour l’ex-Yougoslavie et sa jurisprudence”, *Cursos Euromediterráneos Bancaja de Derecho Internacional*, Vol. I, 1997, pp. 241-276.

Linton, S., “Cambodia, East Timor and Sierra Leone: Experiments in International Justice”, *Criminal Law Forum*, 12, 2001, pp. 185-246.

Neel, M.L., “La judiciarisation internationale des criminels de guerre: la solution aux violations graves du droit international humanitaire?”, *Criminologie*, Vol. 33, Num. 151, pp. 151-181.

PIGRAU SOLÉ, A., “Elementos de Derecho internacional penal”, *Cursos de Derecho internacional de Vitoria Gasteiz 1997*, pp. 130-176.

Pueyo Losa, J., “Derechos humanos, crímenes de guerra y globalización de la justicia”, *Revista Española de Derecho Militar*, núm. 83, enero-junio, 2004.

15. LA CORT PENAL INTERNACIONAL

CASSESE, A., "The Statute of the International Criminal Court: Some Preliminary Reflections", *European Journal of International Law*, Vol. 10, 1999, pp. 144-171.

CONDORELLI, L., "La Cour pénale internationale: Un pas de géant (pourvu qu'il soit accompli...)", *R.G.D.I.P.*, t. 103, 1999, pp. 7-21.

Creación de una jurisdicción penal internacional. F.J. Quel López ed., Madrid: BOE-AEPDIRI, 2000 (Colección Escuela Diplomática, nº 4)

ESCOBAR HERNANDEZ, C., "El Estatuto de Roma de la Corte Penal Internacional", *Hacia una Justicia Internacional*, Abogacía General del Estado, Dirección General del Servicio Jurídico del Estado, XXI Jornadas de Estudio, 9 a 11 de junio de 1999, pp. 499-526.

LIROLA DELGADO, I. ; MARTIN MARTINEZ, M., *La corte Penal Internacional*, Barcelona, Ed Ariel, 2001

Quesada Alcalá, C., *La Corte Penal Internacional y la soberanía estatal*, Valencia: Tirant lo Blanch, 2005.

RECURSOS ELECTRÒNICS

Centre Universitaire de Droit international humanitaire (Universitat de Ginebra)

www.droit-humanitaire.org

www.cudih.org

Comité international de la Creu Roja

www.cicr.org

www.icrc.org

Cort Internacional de Justícia

www.icj-cij.org

Grup Nizkor

www.derechos.org/nizkor

Nacions Unides

www.un.org

Tribunal Penal Internacional per a l'Antiga Iugoslàvia

www.icty.org

Tribunal Penal Internacional per a Ruanda

www.icttr.org